

ВИКОНАВЧИЙ ОРГАН КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ РАДИ
(КИЇВСЬКА МІСЬКА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ)

ДЕПАРТАМЕНТ КУЛЬТУРИ

КОЛЕДЖ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА «КИЇВСЬКА МУНІЦИПАЛЬНА
АКАДЕМІЯ ТАНЦЮ ІМЕНІ СЕРЖА ЛИФАРЯ»

(КМАТ ІМЕНІ СЕРЖА ЛИФАРЯ)

УХВАЛЕНО

Рішенням Вченої ради
Коледжу хореографічного мистецтва
«КМАТ імені Сержа Лифаря»

Протокол № 2 від 30.05.2022 р.
Зі змінами
Протокол № 5 від 30.06.2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Коледжу хореографічного
мистецтва «КМАТ імені Сержа
Лифаря»

В'ячеслав КОЛОМІЄЦЬ

30 червня 2025 р.

ХАРАКТЕРНИЙ ТАНЕЦЬ ТА НАРОДНО-СЦЕНІЧНА ХОРЕОГРАФІЯ

РОБОЧА ПРОГРАМА

I курс

освітнього компонента підготовки бакалавра

галузь знань 02 "КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО"

спеціальність 024 "ХОРЕОГРАФІЯ"

Київ – 2025

Обговорено та рекомендовано до використання у освітньому процесі на засіданні кафедри хореографічних та мистецьких дисциплін (протокол № 3 від 27.05.2022 р.).

Обговорено та рекомендовано до використання у освітньому процесі на засіданні кафедри хореографічних та мистецьких дисциплін (протокол № 7 від 30.06.2025 р.).

Обговорено та рекомендовано до використання в освітньому процесі на засіданні Навчально-методичної ради КМАТ імені Сержа Лифаря (протокол № 3 від 27.06.2025 р.).

Укладач:

Афанасьєв С. М., доцент, заслужений артист України, доцент кафедри хореографічних та мистецьких дисциплін КМАТ імені Сержа Лифаря.

Викладач:

Афанасьєв С. М., доцент, заслужений артист України, доцент кафедри хореографічних та мистецьких дисциплін КМАТ імені Сержа Лифаря.

Характерний танець та народно-сценічна хореографія. Робоча програма освітнього компонента підготовки бакалавра. / Уклад.: Афанасьєв С. М. – К.: КМАТ імені Сержа Лифаря, 2025р. - 23 с.

© КМАТ імені Сержа Лифаря, 2025

ЗМІСТ

Опис освітнього компонента.....	4
Мета та завдання освітнього компонента.....	5
Програма освітнього компонента.....	8
Структура освітнього компонента.....	19
Теми лекційних занять.....	20
Теми практичних занять.....	20
Теми індивідуальних занять.....	20
Теми для самостійного опрацювання.....	20
Методи та форми навчання.....	21
Методи та форми контролю.....	21
Методичне забезпечення.....	21
Рекомендована література.....	22

1. Опис освітнього компонента

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ЕКТС – 2	Галузь знань 02 Культура і мистецтво	Цикл спеціальної підготовки
		Денна форма навчання
	Спеціальність 024 Хореографія	Рік підготовки
		1-й
		Семестр
		I-II-й
Загальна кількість годин – 60	Рівень вищої освіти Перший (бакалаврський)	Лекції
		2
		Практичні заняття
		34
		Індивідуальні заняття
		2
		Самостійна робота
		24
		Вид контролю Поточний контроль

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання - 60% / 40%.

2. Мета та завдання освітнього компонента.

Метою освітнього компонента є формування у здобувачів освіти системи професійних знань, умінь і навичок, необхідних для опанування характерного танцю як складової академічної хореографії; розвиток технічної, стильової та образно-виконавської культури танцівника; підготовка до виконання характерних партій у балетному та сучасному сценічному репертуарі.

Завдання вивчення освітнього компонента

- опанування методикою виконання рухів характерного танцю біля опори та на середині залу в різних національно-стильових характеристиках;
- вивчення та аналіз зразків хореографічної спадщини характерного танцю;
- оволодіння специфічними педагогічними й методичними прийомами викладання характерного танцю.

У результаті вивчення освітнього компонента здобувач освіти повинен:

знати:

- виражальні засоби характерного танцю;
- манеру та техніку виконання характерного танцю, його стильові особливості;
- історію становлення й національні особливості танців різних народів;
- специфіку сценічного народного костюму в характерному танці;
- лексичний матеріал класичної спадщини характерного танцю та його застосування в сучасному балетному театрі.

вміти:

- грамотно й стилістично коректно демонструвати елементи, комбінації та манеру виконання характерного танцю;
- застосовувати набуті навички у навчальній, репетиційній та сценічній практиці;
- аналізувати та інтерпретувати характерний танець відповідно до образних і драматургічних завдань.

Опанування освітнім компонентом сприяє формуванню наступних спеціальних (фахових) **компетентностей**:

СК14. Здатність забезпечувати високий рівень володіння танцювальними техніками, виконавськими прийомами, застосовувати їх як виражальний засіб.

СК15. Здатність застосовувати набуті виконавські навички в концертно-сценічній діяльності, підпорядковуючи їх завданням хореографічного проєкту.

Опанування освітнім компонентом сприяє наступним **результатам навчання**:

ПР19. Знаходити оптимальні виконавські прийоми для втілення хореографічного образу.

ПР20. Вдосконалювати виконавські навички і прийоми в процесі підготовки та участі у фестивалях і конкурсах.

Порівняльна таблиця узгодженості тем ОК із СК та ПР

Тема	Спеціальні компетентності (СК)	Програмні результати навчання (ПР)	Відображення в тематиці
Тема 1. Походження характерного танцю	СК14	ПР19	Формування уявлення про стилістичні витoki характерного танцю як основи для усвідомленого вибору виконавських прийомів і художньої манери виконання.
Тема 2. Визначення та функції характерного танцю	СК14, СК15	ПР19	Розуміння ролі характерного танцю у сценічному творі, його виражальних можливостей і функцій у побудові хореографічного образу.
Тема 3. Вправи біля опори (перший рівень складності)	СК14	ПР19	Формування базових технічних навичок характерного танцю, відпрацювання координації, позиційності та специфічної манери руху.
Тема 4. Структура уроку характерного танцю	СК14, СК15	ПР19, ПР20	Усвідомлення логіки побудови навчального уроку як основи для системного вдосконалення виконавської майстерності та підготовки до сценічної діяльності.
Тема 5. Вправи на середині залу (перший рівень складності)	СК14	ПР19, ПР20	Розвиток стійкості, музикальності та просторової орієнтації, закріплення технічних прийомів у вільному сценічному просторі.
Тема 6. Вправи віртуозної техніки характерного танцю	СК14, СК15	ПР20	Удосконалення виконавської техніки, розвиток динаміки, артистизму та готовності до участі у концертно-сценічних виступах, фестивалях і конкурсах.

Пояснення: Узгодження тем освітнього компонента «Характерний танець та народно-сценічна хореографія» зі спеціальними компетентностями (СК) та програмними результатами навчання (ПР) відображає поетапне формування професійної виконавської майстерності здобувачів освіти.

Зміст тем спрямований на розвиток здатності забезпечувати високий рівень володіння технікою характерного та народно-сценічного танцю (СК14) і застосовувати набуті виконавські навички у концертно-сценічній діяльності відповідно до художніх завдань хореографічного проекту (СК15).

Програмні результати навчання ПР19 та ПР20 реалізуються через поєднання теоретичного осмислення походження й функцій характерного танцю з практичним опануванням базових і віртуозних технічних елементів, що забезпечує здатність здобувачів освіти обирати оптимальні виконавські прийоми

для створення хореографічного образу та удосконалювати виконавські навички в умовах сценічної практики, фестивальної та конкурсної діяльності.

Логіка побудови тем сприяє послідовному переходу від засвоєння технічної основи до її художньо-образного втілення у сценічних формах, що відповідає професійним вимогам до сучасного виконавця-хореографа.

3. Програма освітнього компонента

РОЗДІЛ 1. ДЖЕРЕЛА ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ХАРАКТЕРНОГО ТАНЦЮ.

Тема 1. Походження характерного танцю

Характерний танець виник у балетному театрі XVII–XVIII століть як сценічна форма стилізованого відтворення народних і побутових танців різних народів, адаптованих до законів професійної сценічної хореографії.

Основні джерела формування

Народні танці Європи: іспанські (болеро, фанданго, хота), угорські (чардаш, вербункош), польські (мазурка, краков'як, полонез), італійські (тарантела), французькі, шотландські, східні тощо.

Придворні та побутові танці

В епоху бароко і класицизму балет активно вбирав жанрові, пасторальні, «екзотичні» танці, що виконували характерологічну та сюжетну функцію.

Формування академічного балету

У процесі професіоналізації балетного театру народні танці: очищувалися від побутової стихійності, стилізувалися, систематизувалися, поєднувалися з класичною технікою.

Так виникла окремий стиль — характерний танець як складова балетної вистави.

Історичні етапи становлення

XVII–XVIII ст. - жанрові та народні танці входять у придворні балети Франції та Італії (Люллі, Бошан, Новер).

XIX ст. (епоха романтизму та класики) - характерний танець стає обов'язковим компонентом балету: «Жізель» (віліси й селянські сцени), «Корсар» (східні та середземноморські танці), «Дон Кіхот» (іспанський стиль), «Баядерка», «Раймонда». Формуються національні школи характерного танцю.

Кінець XIX – поч. XX ст. - систематизація методики, поява характерного танцю як навчальної дисципліни у балетних школах.

Підсумок: Характерний танець виник у надрах балетного театру на основі сценічної стилізації народних танців різних народів, у процесі професіоналізації та розвитку академічного балету.

Питання для самоперевірки:

1. За яких історичних умов виник характерний танець?
2. Які джерела стали основою формування характерного танцю?
3. Яку роль відіграв балетний театр у становленні характерного танцю?
4. Чим відрізняється народний танець від характерного?
5. У чому полягає процес стилізації народного танцю в характерному?
6. Які епохи стали визначальними для формування характерного танцю як окремого напрямку?
7. Коли характерний танець утвердився як навчальна дисципліна?
8. Які національні стилі стали базовими для розвитку характерного танцю?

9. У чому полягає взаємозв'язок класичного і характерного танцю?
10. Як формуються стильова манера та сценічний образ у характерному танці?
11. Яке значення характерний танець має для професійної підготовки артиста балету?

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати літературу з теми заняття.
2. Підготувати доповідь за темою: «Народні джерела характерного танцю та їх трансформація в балетному театрі»; «Роль характерного танцю в балетах романтичної та класичної епох» (за вибором здобувача освіти).

Література:

Основна:

1. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, переробл. / В.Ф. Володько. – К.: ДАКККиМ, 2007. – 306 с. PDF
2. Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навч. посібник для вищих навч. закладів культури і мистецтв I-IV рівня акредитації/Вид. друге, доопрацьоване і доповнене/— Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416с.
3. Зубатов С. Стиль викладання в хореографії. Київ : Ліра-К, 2019. 92с.
4. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля опори / В. О. Камін. – Київ : ДАКККиМ, 2008. – 151 с. URL: <https://studfile.net/preview/10035443/>
5. Колосок О. Майстри народно-сценічного танцю : біографічний довідник / уклад. О.П.Колосок. – К. : ДАКККиМ, 2008. – 116 с.
6. Лісовська Н. Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2021. – 178 с.
7. Морозов А. І. Віртуозні рухи як феномен народного хореографічного мистецтва. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 60–63. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/15.pdf>

Додаткова:

8. Грек В. А. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. Випуск 17/2017 С. 168-172. PDF

Тема 2. Визначення та функції характерного танцю

Характерний танець — це різновид сценічного танцю, що ґрунтується на переробці та театралізованому узагальненні народно-побутових танців різних народів і використовується переважно в балетному театрі як засіб створення національного, соціального або жанрового колориту.

Основні ознаки характерного танцю:

- стилізація фольклорних джерел (іспанських, угорських, польських, італійських, циганських, східних, українських тощо танців);
- поєднання елементів народної лексики з академічною балетною технікою;

- яскраво виражений ритм, темперамент, емоційність;
- підкреслений образний та акторський характер виконання;
- специфічна манера руху, позицій корпусу, рук, ніг, характерні акценти.

Функції характерного танцю в балеті:

- створення національно-етнографічного образу;
- жанрова характеристика персонажів і середовища;
- контраст до класичного танцю;
- посилення драматургії та сценічної виразності.

Приклади характерних танців у балеті:

іспанський, угорський, польський, неаполітанський, циганський, східний танці в балетах «Дон Кіхот», «Раймонда», «Баядерка», «Корсар» тощо.

Питання для самоперевірки:

1. Дайте визначення поняття «характерний танець» .
2. У чому полягає відмінність між народним, народно-сценічним і характерним танцем?
3. Які функції характерного танцю в балетному театрі?
4. Які основні стилістичні ознаки характерного танцю?
5. Охарактеризуйте роль характерного танцю у структурі класичного балету.
6. Що таке жанровий і національний колорит у характерному танці?
7. У чому полягає драматургічна функція характерного танцю в балеті?

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати літературу з теми заняття.
2. Проаналізувати один балетний дивертисмент із характерними танцями («Дон Кіхот», «Раймонда», «Корсар», «Баядерка»).

Література:

Основна:

1. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, переробл. / В.Ф. Володько. – К.: ДАКККиМ, 2007. – 306 с. PDF
2. Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навч. посібник для вищих навч. закладів культури і мистецтв I-IV рівня акредитації/Вид. друге, доопрацьоване і доповнене/— Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416с.
3. Зубатов С. Стиль викладання в хореографії. Київ : Ліра-К, 2019. 92с.
4. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля опори / В. О. Камін. – Київ : ДАКККиМ, 2008. – 151 с. URL: <https://studfile.net/preview/10035443/>
5. Колосок О. Майстри народно-сценічного танцю : біографічний довідник / уклад. О.П.Колосок. – К. : ДАКККиМ, 2008. – 116 с.
6. Лісовська Н. Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2021. – 178 с.

7. Морозов А. І. Віртуозні рухи як феномен народного хореографічного мистецтва. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 60–63. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/15.pdf>

Додаткова:

8. Грек В. А. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. Випуск 17/2017 С. 168-172. PDF

Тема 3. Вправи біля опори (перший рівень складності).

Загальні та відмінні риси екзерсису класичного і характерного танців.

Екзерсис характерного танцю ґрунтується на загальних принципах класичного тренажу, водночас має власну специфіку, зумовлену національно-стильовими особливостями, образною спрямованістю та технікою виконання.

Основні принципи побудови вправ біля опори: послідовність від простих рухів до складніших; контрастне чергування рухів (повільних і швидких, дрібних і гострих, широких і плавних), поєднання рухів на присіданнях із рухами на витягнутих ногах. Передбачається мінімальне використання вправ, що безпосередньо дублюють класичний екзерсис.

Особлива увага приділяється *музичному вихованню* виконавця, формуванню відчуття ритму й стилю, розвитку координації, виразності рухів, зміцненню фізичної витривалості та засвоєнню характерної манери виконання.

Побудова вправ і комбінацій біля опори здійснюється відповідно до хореографічного матеріалу, що опановується на середині залу, з метою підготовки до технічно складних рухів, поглиблення виконавських навичок і вироблення більш упевненої, стилістично вивіреної манери виконання на середині залу.

Орієнтовна послідовність вправ біля опори:

- напівприсідання та глибокі присідання (demi-plié et grand plié);
- вправи для розвитку рухливості стопи (battements tendus);
- каблучні вправи;
- маленькі кидки (battement tendus jetés);
- коло ногою по підлозі (rond de jambe et ronde de pied par terre);
- м'які розвороти ноги (battements fondu);
- підйом робочої ноги вздовж робочої (passé);
- вправи з ненапруженою стопою (flic-flac);
- повороти стопи («змійка») (pas tortillé);
- відкривання ноги на 90° (battements développé);
- вправи на вистукування;
- великі кидки (grands battements jetés);
- піднімання на півпальці, розтяжки, перегинання корпусу та підготовчі рухи до складних технічних вправ.

Практичне заняття

Мета: набуття навичок виконання вправ біля опори

Завдання

1. Засвоїти позиції ніг.
2. Засвоїти п'ять відкритих (виворотних – I, II, III, IV, V) позицій, аналогічних п'яти позиціям класичного танцю.
3. Засвоїти п'ять прямих (паралельних) позицій.
4. Засвоїти Дві зворотні (закриті) позиції.
5. Відпрацювати позиції та положення рук.
6. Засвоїти переведення ніг з позиції в позицію.
7. Засвоїти підготовка до початку руху (preparation).
8. Виконати напівприсідання (demi-plié) та глибокі присідання (grand plié) за I, II, IV і V відкритими позиціями.
9. Виконати ковзання стопою по підлозі (battements tendus).
10. Виконати каблучну вправу.
11. Виконати маленькі кидки (battements tendus jetés).
12. Виконати коло ногою по підлозі (rond de jambe et rond de pied par terre).
13. Виконати м'які розвороти ноги (battements fondus).
14. Виконати нахилення і перегинання корпусу.
15. Засвоїти підготовку підйому робочої ноги вздовж робочої (passé);
16. Виконати вправи з ненапруженою стопою (flic-flac).
17. Виконати відкривання ноги на 90° (battements développé).
18. Виконати дрібні вистукування (підготовка до іспанського вистукування сапатеадо (zapateado);
19. Виконати опускання на коліно біля каблучка опорної ноги і на відстань стопи.
20. Засвоїти повороти стопи («змійка») – (pas tortillé).
21. Засвоїти розтяжку на підлозі.
22. Виконати великі кидки (grands battements jetés).
23. Виконати підготовчі рухи до складних технічних вправ (обличчям до опори).

Питання для самоперевірки

1. У чому полягає спільність екзерсису класичного та характерного танців?
2. Які основні відмінності характерного екзерсису порівняно з класичним?
3. Яку роль відіграють національно-стильові особливості у побудові екзерсису характерного танцю?
4. Поясніть принцип послідовності вправ біля опори в характерному танці.
5. У чому полягає значення контрастного чергування рухів у вправах?
6. Чому в екзерсисі характерного танцю обмежується використання рухів, що дублюють класичний тренаж?
7. Яке значення має музичне виховання у процесі опанування характерного танцю?
8. Назвіть основні групи вправ біля опори та поясніть їх функціональне призначення.
9. Як побудова екзерсису біля опори пов'язується з роботою на середині залу?
10. Які технічні та художньо-виконавські навички формуються засобами характерного екзерсису?

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати літературу з теми заняття.
2. Проаналізувати одну з національних систем характерного танцю (іспанську, угорську, польську, українську тощо) та визначити, як її особливості відображаються у вправах біля опори.
3. Запропонувати варіант характерної трансформації класичної вправи (наприклад, *battement tendu* або *rond de jambe*) з урахуванням національної манери виконання.

Література:

Основна

1. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, переробл. / В.Ф. Володько. – К.: ДАКККиМ, 2007. – 306 с. PDF
2. Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навч. посібник для вищих навч. закладів культури і мистецтв I-IV рівня акредитації/Вид. друге, доопрацьоване і доповнене/— Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416с.
3. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка / В. О. Камін. – Київ : ДАКККиМ, 2008. – 151 с. URL: <https://studfile.net/preview/10035443/>
4. Лісовська Н. Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2021. – 178 с.
5. Теорія і методика народно-сценічного танцю: Конспект лекцій з навчальної дисципліни / А.М. Чернишова. – Житомир, 2018. – 124 с. PDF

Додаткова

10. Грек В. А. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. Випуск 17/2017 С. 168-172. PDF

РОЗДІЛ 2. ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ УРОКУ ХАРАКТЕРНОГО ТАНЦЮ. ВПРАВИ НА СЕРЕДИНІ ЗАЛУ

Тема 4. Структура уроку характерного танцю.

Урок характерного танцю будується на основі методично обґрунтованої системи викладання, спрямованої на послідовне формування технічних, координаційних і художньо-виконавських навичок, розвиток фізичних якостей та засвоєння національно-стильових особливостей руху.

Структура уроку характерного танцю традиційно включає три основні частини:

- вправи біля опори;
- вправи на середині залу;
- етюдну (танцювально-композиційну) роботу.

Співвідношення частин уроку визначається рівнем підготовки здобувачів освіти, навчальними завданнями та характером опановуваного матеріалу. У

межах уроку реалізується принцип послідовного ускладнення рухів, а також контрастного чергування вправ за темпом, характером, амплітудою та координаційною складністю.

Викладання ґрунтується на методично продуманій системі вивчення вправ і рухів, що передбачає поетапне засвоєння техніки, формування правильної манери виконання, розвиток музикальності, ритмічної точності та художньої виразності.

Особлива увага приділяється рівномірному розподілу фізичного навантаження на суглоби, зв'язки та м'язи з метою запобігання перевтомі й травматизму та забезпечення фізіологічної доцільності навчального процесу.

Важливим принципом є також дотримання оптимального ритму і темпу проведення уроку, що сприяє підтриманню працездатності здобувачів освіти, логіці розвитку заняття та ефективному засвоєнню навчального матеріалу.

Практичне заняття

Мета: набуття навичок грамотної організації заняття, раціонального розподілу фізичного навантаження та усвідомленого застосування вправ біля опори, на середині залу й в етюдній роботі.

Завдання:

- розкрити принципи побудови вправ (послідовність, ускладнення, контраст, зв'язок біля опори з роботою на середині залу);
- сформулювати практичні вміння добирати та комбінувати вправи відповідно до навчальної мети заняття.
- апробувати варіанти переходу від опори до середини залу;
- виконати навчальні комбінації та етюдні завдання з урахуванням національно-стильової манери.
- формувати навички самостійного аналізу структури уроку.
- формувати художній смак та інтерес до національно-хореографічних традицій.

Питання для самоперевірки:

1. Назвіть основні частини уроку характерного танцю та розкрийте їх функціональне призначення.
2. У чому полягає принцип контрастного чергування вправ і як він реалізується на уроці?
3. Поясніть значення принципу послідовного ускладнення рухів.
4. Як забезпечується рівномірний розподіл фізичного навантаження протягом уроку?
5. Яку роль відіграють ритм і темп у структурі уроку характерного танцю?
6. Як поєднується робота біля опори з матеріалом на середині залу?

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати літературу з теми заняття.
2. Проаналізувати відвіданий або переглянутий урок характерного танцю (наживо чи у відеозаписі) за такими параметрами: структура, логіка побудови, темп, розподіл навантаження, методика пояснення.
3. Обґрунтувати взаємозв'язок хореографічного матеріалу у вправах біля опори і вправах на середині залу.

4. Визначити обсяг віртуозної техніки жіночого і чоловічого танцю на першому році навчання відповідно до програми.

Література:

Основна

1. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, переробл. / В.Ф. Володько. – К.: ДАККіМ, 2007. – 306 с. PDF
2. Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навч. посібник для вищих навч. закладів культури і мистецтв I-IV рівня акредитації/Вид. друге, доопрацьоване і доповнене/— Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416с.
3. Зубатов С. Стил ь викладання в хореографії. Київ : Ліра-К, 2019. 92с.
4. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка / В. О. Камін. – Київ : ДАККіМ, 2008. – 151 с. URL: <https://studfile.net/preview/10035443/>
5. Лісовська Н. Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2021. – 178 с.
6. Морозов А. І. Віртуозні рухи як феномен народного хореографічного мистецтва. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 60–63. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/15.pdf>
7. Теорія і методика народно-сценічного танцю: Конспект лекцій з навчальної дисципліни / А.М. Чернишова. – Житомир, 2018. – 124 с. PDF

Додаткова

11. Грек В. А. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. Випуск 17/2017 С. 168-172. PDF
12. Морозов А. І. До проблеми вивчення чоловічих віртуозних рухів в українському народно-сценічному танці. Мистецтвознавчі записки. 2014. Вип. 26. С. 309–316. PDF

Тема 5. Вправи на середині залу (перший рівень складності).

Вивчення базового комплексу рухів і вправ для корпусу, рук та голови в манері й характері відповідних народно-сценічних танців. Формування сприйняття національної манери виконання та стилістики рухів, що опановуються.

Заняття спрямовані на розвиток елементарної координації, музикальності, емоційності та художньої виразності, а також на закріплення навичок перенесення технічних елементів із вправ біля опори в роботу на середині залу.

Практичне заняття

Мета: набуття навичок виконання вправ на середині залу в характері народно-сценічного танцю; розвинути сприйняття національної манери руху, елементарну координацію, музикальність, емоційність і художню виразність.

Завдання:

ознайомити з базовим комплексом рухів для корпусу, рук і голови в манері народно-сценічних танців;
сформувати первинні навички виконання вправ на середині залу;
закріпити зв'язок між екзерсисом біля опори та роботою в просторі.

Питання для самоперевірки:

1. Яке значення мають вправи на середині залу в системі навчання характерного танцю?
2. Які завдання вирішуються на першому рівні складності вправ на середині залу?
3. Яку роль відіграє координація корпусу, рук і голови у характерному танці?
4. Як формується відчуття стилю і характеру народно-сценічного танцю?
5. Які елементи виразності є визначальними для початкового етапу роботи на середині залу?
6. Як пов'язані вправи біля опори з рухами на середині залу?
7. Яке значення має музикальність і ритмічна точність у виконанні вправ?

Завдання для самостійної роботи:

1. Опрацювати літературу з теми заняття.
2. Проаналізувати один характерний танець (український, іспанський, угорський, польський тощо) та визначити характерні особливості рухів корпусу, рук і голови.
3. Провести самоаналіз власного виконання вправ на середині залу (рівновага, координація, манера, емоційність).

Література:*Основна*

1. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, переробл. / В.Ф. Володько. – К.: ДАКККиМ, 2007. – 306 с. PDF
2. Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навч. посібник для вищих навч. закладів культури і мистецтв I-IV рівня акредитації/Вид. друге, доопрацьоване і доповнене/— Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416с.
3. Зубатов С. Стиль викладання в хореографії. Київ : Ліра-К, 2019. 92с.
4. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка / В. О. Камін. – Київ : ДАКККиМ, 2008. – 151 с. URL: <https://studfile.net/preview/10035443/>
5. Лісовська Н. Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2021. – 178 с.
6. Морозов А. І. Віртуозні рухи як феномен народного хореографічного мистецтва. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 60–63. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/15.pdf>
7. Теорія і методика народно-сценічного танцю: Конспект лекцій з навчальної дисципліни / А.М. Чернишова. – Житомир, 2018. – 124 с. PDF

Додаткова

8. Грек В. А. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. Випуск 17/2017 С. 168-172. PDF
9. Морозов А. І. До проблеми вивчення чоловічих віртуозних рухів в українському народно-сценічному танці. Мистецтвознавчі записки. 2014. Вип. 26. С. 309–316. PDF

Тема 6. Вправи віртуозної техніки характерного танцю.

Віртуозна техніка характерного танцю охоплює складні за координацією та фізичним навантаженням рухи, зокрема присядки, стрибки та оберти, що потребують високого рівня виконавської майстерності.

Рухи віртуозної техніки посідають важливе місце у структурі занять з характерного танцю, оскільки сприяють розвитку професійно необхідних фізичних якостей — сили, стрибковості, витривалості, гнучкості та координації, а також формуванню сценічної впевненості й художньої виразності.

Особлива увага приділяється методиці виконання вправ віртуозної техніки, яка передбачає поетапне ускладнення рухів, дотримання техніки безпеки, раціональний розподіл навантаження та індивідуальний підхід до здобувачів освіти з урахуванням рівня їхньої фізичної підготовленості.

Практичне заняття

Мета: набуття навичок виконання вправ віртуозної техніки характерного танцю; удосконалення техніки присядок, стрибків та обертів; розвиток професійно необхідних фізичних якостей (стрибковість, координацію, силу, гнучкість, витривалість) та художньо-виконавську виразність.

Завдання

- закріпити правильні навички та національно-стильову манеру виконання.
- відпрацювати базові та ускладнені варіанти присядок, стрибків і обертів;
- удосконалити координацію рухів, рівновагу та просторову орієнтацію;
- навчитися поєднувати елементи віртуозної техніки у зв'язки та комбінації.
- розвивати стрибковість, силу м'язів ніг і корпусу, рухливість суглобів, гнучкість;
- підвищувати загальну та спеціальну фізичну витривалість;
- формувати сценічну впевненість і динамічну виразність.

Індивідуальне заняття

Мета: консультаційне заняття з удосконалення індивідуального трюкового елемента.

Питання для самоперевірки

1. Що охоплює поняття «віртуозна техніка» в характерному танці?
2. Яке місце посідають вправи віртуозної техніки у структурі заняття з характерного танцю?
3. Які групи рухів належать до віртуозної техніки характерного танцю?
4. У чому полягають технічні особливості виконання присядок?
5. Які вимоги висуваються до виконання стрибків у характерному танці?
6. Які види обертів використовуються у віртуозній техніці та які принципи їх

виконання?

7. Які професійні фізичні якості розвивають вправи віртуозної техніки?

Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати літературу з теми заняття.
2. Проаналізувати приклади віртуозної техніки в одному з народно-сценічних танців (українському, іспанському, угорському, грузинському тощо) та визначити характерні рухи.
3. Проаналізувати власне виконання віртуозних елементів (техніка, координація, виразність, фізичний стан) і визначити напрями подальшого вдосконалення.

Література:

Основна

1. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, переробл. / В.Ф. Володько. – К.: ДАККіМ, 2007. – 306 с. PDF
2. Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навч. посібник для вищих навч. закладів культури і мистецтв I-IV рівня акредитації/Вид. друге, доопрацьоване і доповнене/— Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416с.
3. Зубатов С. Стил ь викладання в хореографії. Київ : Ліра-К, 2019. 92с.
4. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля станка / В. О. Камін. – Київ : ДАККіМ, 2008. – 151 с. URL: <https://studfile.net/preview/10035443/>
5. Лісовська Н. Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2021. – 178 с.
6. Морозов А. І. Віртуозні рухи як феномен народного хореографічного мистецтва. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 60–63. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/15.pdf>
7. Теорія і методика народно-сценічного танцю: Конспект лекцій з навчальної дисципліни / А.М. Чернишова. – Житомир, 2018. – 124 с. PDF

Додаткова

8. Грек В. А. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. Випуск 17/2017 С. 168-172. PDF
9. Морозов А. І. До проблеми вивчення чоловічих віртуозних рухів в українському народно-сценічному танці. Мистецтвознавчі записки. 2014. Вип. 26. С. 309–316. PDF

4. Структура освітнього компонента

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		Лек.	Пр.	Сем.	Інд.	СРС
1	2	3	4	5	6	7
1 КУРС I СЕМЕСТР						
Розділ 1. ДЖЕРЕЛА ТА ШЛЯХИ РОЗВИТКУ ХАРАКТЕРНОГО ТАНЦЮ						
Тема 1. Походження характерного танцю	5	1				4
Тема 2. Визначення та функції характерного танцю.	5	1				4
Тема 3. Вправи біля опори (перший рівень складності).	20		16			4
Усього годин I семестр:	30	2	16			12
II СЕМЕСТР						
Розділ 2. ПРИНЦИПИ ПОБУДОВИ УРОКУ ХАРАКТЕРНОГО ТАНЦЮ. ВПРАВИ НА СЕРЕДИНІ ЗАЛУ						
Тема 4. Структура уроку характерного танцю.			4			4
Тема 5. Вправи на середині залу (перший рівень складності).			6			4
Тема 6. Вправи віртуозної техніки характерного танцю.			6		2	4
Усього годин за II семестр:	30		16		2	12
Разом за 1 курс:	60	2	32		2	24

5. Теми лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Походження характерного танцю	1
2	Визначення та функції характерного танцю.	1
	Разом	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вправи біля опори (перший рівень складності).	16
2	Структура уроку характерного танцю.	4
3	Вправи на середині залу (перший рівень складності).	6
4.	Вправи віртуозної техніки характерного танцю.	6
	Разом	32

7. Теми індивідуальних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Вправи віртуозної техніки характерного танцю.	2
	Разом	2

8. Теми для самостійного опрацювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Походження характерного танцю	4
2	Визначення та функції характерного танцю.	4
3	Вправи біля опори (перший рівень складності).	4
4	Структура уроку характерного танцю.	4
5	Вправи на середині залу (перший рівень складності).	4
6	Вправи віртуозної техніки характерного танцю.	4
	Разом	24

9. Методи та форми навчання

- вербально-образні — пояснення, інструктаж, словесні коментарі, образні характеристики рухів;
- наочні — показ і демонстрація рухів та комбінацій, спостереження за виконанням;
- практичні — безпосереднє виконання вправ, рухів і танцювальних комбінацій;
- самостійна робота — опрацювання навчально-методичної літератури та відеоматеріалів, аналітичні завдання, самостійне виконання вправ і комбінацій.
-

10. Методи та форми контролю

Усне опитування, практичний показ.

11. Методичне забезпечення

Навчально – методичний комплекс освітнього компонента.

12. Рекомендована література

Основна

1. Володько В. Ф. Методика викладання народно-сценічного танцю: Навчально-методичний посібник. Вид. 2-е, переробл. / В.Ф. Володько. – К.: ДАКККиМ, 2007. – 306 с. PDF
2. Зайцев Є.В., Колесниченко Ю.В. Основи народно-сценічного танцю. Навч. посібник для вищих навч. закладів культури і мистецтв I-IV рівня акредитації/Вид. друге, доопрацьоване і доповнене/— Вінниця: НОВА КНИГА, 2007. – 416с.
3. Зубатов С. Стиль викладання в хореографії. Київ : Ліра-К, 2019. 92с.
4. Зубатов С. Танцювальні композиції та етюди українських народних танців: навч. посіб.- Київ: Видавництво Ліра-К, 2021. – 376 с.
5. Камін В. О. Народно-сценічний танець: груповий розподіл вправ біля опори / В. О. Камін. – Київ : ДАКККиМ, 2008. – 151 с. URL: <https://studfile.net/preview/10035443/>
6. Колосок О. Майстри народно-сценічного танцю : біографічний довідник / уклад. О.П.Колосок. – К. : ДАКККиМ, 2008. – 116 с.
7. Лісовська Н. Ю. Теорія та методика народно-сценічного танцю: навчально-методичний посібник для студентів спеціальностей: 024 Хореографія; 014 Середня освіта. Хореографія. 2 – вид. доповнене. – Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2021. – 178 с.
8. Морозов А. І. Віртуозні рухи як феномен народного хореографічного мистецтва. Молодий вчений. 2017. № 8 (48). С. 60–63. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/8/15.pdf>
9. Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі : матер. X Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 05–06 червня 2025 р.). Київ : НАКККиМ, 2025. 141 с. PDF
10. Теорія і методика народно-сценічного танцю: Конспект лекцій з навчальної дисципліни / А.М. Чернишова. – Житомир, 2018. – 124 с. PDF

Додаткова

11. Бернадська Д. П. Феномен синтезу мистецтв у сучасній українській сценічній хореографії: Автореф. дис. канд. мистецтвознавства. : 17.00.01 / Д. П. Бернадська; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. - К., 2005. - 20 с. - укр. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2013_7_11
12. Грек В. А. Інтерпретація народного танцю засобами сучасної хореографії. Актуальні питання культурології. Випуск 17/2017 С. 168-172. PDF
13. Дяченко Н. О. Педагогічні задачі у професійній підготовці майбутніх викладачів : навч. посібник – Київ : Видавництво Ліра-К, 2019. – 84с.
13. Культурні домінанти ХХІ століття: мистецька освіта : зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. / упор. С. В. Шалапа. Київ, 30 вересня 2022 р. Київ : НАКККиМ, 2022. 226 с. PDF
14. Морозов А. І. До проблеми вивчення чоловічих віртуозних рухів в українському народно-сценічному танці. Мистецтвознавчі записки. 2014. Вип. 26. С. 309–316. PDF

15. Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі : зб. матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції, Київ, 20–21 травня 2020 р. Київ : НАКККиМ, 2020. 216 с. PDF
16. Особливості роботи хореографа в сучасному соціокультурному просторі : матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 01–02 червня 2023 р.). Київ : НАКККиМ, 2023. 219 с. PDF
17. Реброва О.Є. Теоретичне дослідження художньо-ментального досвіду в проекції педагогіки мистецтва: [монографія] / О.Є.Реброва. – Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. – 295с. PDF